

KRAJOWA RADA SPÓŁDZIELCZA

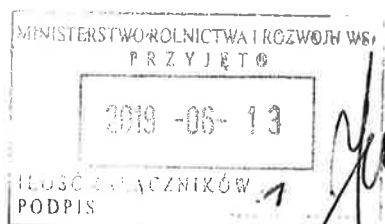
NACZELNY ORGAN SAMORZĄDU SPÓŁDZIELCZEGO

00-013 Warszawa, ul. Jasna 1, Skrytka pocztowa 16
e-mail: krs@krs.org.pl, <http://www.krs.org.pl>

tel. +48 22/596-43-00, +48 22/596-45-00
tel./fax +48 22/827-43-21

Warszawa, dnia 10.06.2019 r.

SIB/40/2019/MM

Pan
Jan Krzysztof Ardanowski
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowny Panie Ministrze,

W nawiązaniu do konferencji zorganizowanej w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 28 maja br. pn. „**Współpraca rolników szansą na wzmocnienie ich pozycji na rynku**” oraz wcześniejszych spotkań środowiska spółdzielczego z Panem Ministrem, zwracam się do Pana Ministra w następującej sprawie.

Dziękuję za tematykę konferencji, która jak podkreślano podczas jej obrad, powinna być początkiem nowego otwarcia w podjęciu działań na rzecz rozwoju tak potrzebnej współpracy rolników.

Od wielu lat dane ekonomiczne potwierdzają, że nie rozwiązanie problemu niskiego gospodarczego zorganizowania polskich rolników, spowoduje ich coraz większe trudności z utrzymaniem się na rynku. Wielu rolników traci płynność finansową, a znaczna ich część przypłaciła już bankrutem. Niestety zjawisko to zbiera coraz szersze żniwo. To efekt braku odpowiedniej strategii na szczeblu rządowym po 1989 r., w zakresie rynkowego zorganizowania rolników.

Przykładem może być tu produkcja żywca wieprzowego, w której jako kraj byliśmy samowystarczalni, a był czas, że nawet znaczącym eksporterem – dziś jesteśmy znaczącym importerem. Podobna sytuacja, może mniej drastyczna jest w wielu sektorach produkcji rolnej – za wyjątkiem produkcji mleka, którą obroniliśmy dzięki rozwojowi spółdzielni mleczarskich.

Należy przyznać, że były podejmowane, począwszy od 2005 r., przez Resort Rolnictwa pewne działania dla poprawy zorganizowania rolników, w tym działania informacyjno-szkoleniowe, w których aktywnie udział brały takie podmioty jak ARiMR, Urzędy Marszałkowskie, Izby Rolnicze, ODR-y, Krajowa Rada Spółdzielcza, promujące tworzenie i rozwój grup producentów rolnych, ze szczególnym uwzględnieniem formy spółdzielni, lecz były one niewystarczające, wobec skali problemu w tym zakresie.

Słabe gospodarcze zorganizowanie rolników jest głównym powodem niskich dochodów z produkcji rolnej – i coraz częściej występującego braku choćby minimalnego dochodu.

Większość analiz potwierdza, że indywidualne funkcjonowanie rolników - mających skalę towarową produkcji rolnej - na rynkach rolnych, które są rynkami globalnymi, jest trudne.

W dzisiejszym świecie gospodarczym nie ma drogi w pojedynkę. Powód jest czysto ekonomiczny - surowiec rolny stanowi zazwyczaj od 15 do 30% ceny gotowej żywności oferowanej konsumentom. Wyjątkiem są rolnicy mający małą skalę produkcji, którzy zdecydują się na sprzedaż żywności w ramach Rolniczego Handlu Detalicznego – ale oni też potrzebują organizatora sprzedaży żywności którą wyprodukują – spółdzielni (do zaprezentowania konsumentowi kompleksowej oferty potrzebnych mu produktów żywnościowych, prowadzenia marketingu, dostaw, punktów sprzedaży itd.).

Sprawdzonym w krajach rozwiniętych rozwiązaniem jest **zrzeszanie się rolników w duże podmioty gospodarcze, w spółdzielnie**, które w swoim czasie otrzymały wydatnią pomoc od rządów tych krajów. To co jest siłą spółdzielni m.in. demokratyczny charakter zarządzania, prowadzenie działalności dla korzyści członków spółdzielni, gromadzenie małych kapitałów oraz zasobów materialnych i osobowych dla realizacji większych zadań gospodarczych i społecznych - które są bardzo doceniane w krajach rozwiniętych, głównie Zachodnich – **w naszym kraju są często traktowane zupełnie w odmienny sposób.**

Mając powyższe na uwadze, w załączeniu przekazujemy Panu Ministrowi propozycje potrzebnych naszym zdaniem rozwiązań o charakterze systemowym oraz działań pilnej potrzeby, które poprawiłyby zorganizowanie polskich rolników. Jako kraj powinniśmy opracować i wdrożyć **rządowy Krajowy Program Rozwoju Współpracy Rolników** – ze szczególnym uwzględnieniem formy spółdzielni oraz Strategię dotyczącą rozwoju współpracy rolników, ze szczególnym uwzględnieniem odbudowy spółdzielczości rolniczej. W innym przypadku polscy rolnicy będą mieć coraz trudniejsze warunki do utrzymania się na rynku.

Warto wspomnieć, że **w wielu krajach spółdzielnie traktowane są jako przedłużenie gospodarstwa rolnego** (przy zachowaniu własności gospodarstw przez członków spółdzielni) i z tego powodu możliwe jest stosowanie różnorodnych rozwiązań, w celu ułatwienia funkcjonowania spółdzielni. Uwzględniana jest przy tym rola i specyfika spółdzielni.

Krajowa Rada Spółdzielcza jest gotowa wspierać działania Resortu Rolnictwa w zakresie rozwoju współpracy rolników, wykorzystując swoje wieloletnie doświadczenie w tym zakresie (opracowywała programy, publikacje, dysponuje przydatnymi analizami, posiada kadry własne oraz ekspertów współpracujących).

Mamy nadzieję na faktyczne nowe otwarcie w zakresie podjęcia działań dla znaczącej poprawy stanu gospodarczego zorganizowania rolników, co jak wskazano, **jest polską rolniczą racją stanu.**

Z poważaniem,

dr inż. Mieczysław Grodzki

Prezes Zarządu

Krajowej Rady Spółdzielczej

Załączniki:

Potrzebne działania w zakresie rozwoju współpracy rolników

Potrzebne działania w zakresie rozwoju współpracy rolników:

➤ O charakterze systemowym:

1. Opracowanie i wdrożenie rządowego Krajowego Programu Rozwoju Współpracy Rolników - ze szczególnym uwzględnieniem formy spółdzielni

Program winien obejmować zagadnienie kompleksowo, w tym m.in. opracowanie Strategii rozwoju współpracy rolników poprzez rozwój spółdzielczości, grup producentów rolnych, organizacji producentów, ich związków i zrzeszeń, organizacji międzybranżowych, identyfikację i realizację potrzebnych działań, zaangażowanie poszczególnych instytucji i organizacji w ich realizację, planowane efekty, itd. Program winien również objąć szkoły i uczelnie rolnicze.

2. Uruchomienie szerokiej i ciągłej kampanii informacyjnej oraz szkoleniowo-doradczej dla rolników dotyczącej potrzeby organizowania się w większe podmioty gospodarcze – spółdzielnie (na wzór dobrze zorganizowanych rolników w krajach Zachodniej Europy – od 60 do 100% jest członkami spółdzielni) – celem poprawy warunków działania na rynku w warunkach globalizacji (w tym zaangażowanie praktyków, doradztwo indywidualne, opracowywanie dokumentów założycielskich, pomoc w funkcjonowaniu podmiotu, itd.). Opracowanie i realizacja kampanii informacyjnych i szkoleniowych: Ministerstwo Rolnictwa, ARiMR, KOWR, ODR-y, IR, uczelnie i szkoły rolnicze, instytuty związane z rolnictwem, media oraz inne podmioty realizujące zadania związane z rozwojem rolnictwa i obszarów wiejskich.

3. Zwiększenie kadr ds. rozwoju współpracy rolników – potrzebna jest znacznie większa niż obecnie liczba osób pierwszego kontaktu oraz doradców, potrafiących udzielić pomocy rolnikom chcącym rozwijać współpracę, organizować się w podmioty gospodarcze (w tym zakresie są duże zapóźnienia). Bez szerszej kadry trudno bowiem sobie wyobrazić rzeczywiste upowszechnienie organizowania się rolników. Przygotowanie w/w osób mogłoby odbyć się z wykorzystaniem doświadczenia będących w kraju niewielu ekspertów z tej dziedziny oraz możliwości organizowania szkoleń w tym zakresie przez ARiMR, KOWR, ODR-y i inne jednostki realizujące szkolenia i doskonalące kadry.

4. Wspieranie istniejących w Polsce spółdzielni rolniczych i wiejskich wszystkich branż

Postępujący proces likwidowania się spółdzielni w Polsce spowodowany jest m.in. dyskryminującym przez wiele lat po 1989 roku prawodawstwem, w tym w obszarze fiskalizacji – nie uwzględniającym roli i specyfiki spółdzielni. Spowodowało to w wielu przypadkach brak perspektyw na działalność w przyszłości, tym samym brak następców w kontynuacji działalności spółdzielni. Nastąpił w tym okresie dokładnie odwrotny proces w porównaniu z krajami Zachodu Europy, gdzie spółdzielnie były i są wspierane w sposób szczególny przez Rządy tych krajów. Doświadczenia krajów zachodnich potwierdziły, że dla rozwoju rolnictwa, zapewnienia dochodów z działalności rolniczej,

nie ma dobrej drogi poza spółdzielczością. Polska jako kraj nie przyjęła jeszcze takiego podejścia, mimo kilku pozytywnych zmian w ostatnim czasie.

- 5. Wyznaczenie lub powołanie wyspecjalizowanego podmiotu do realizacji działań na rzecz rozwoju współpracy rolników** – pełniącego rolę koordynatora wdrażanych działań oraz będącego zapleczem dla Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi do realizacji działań zaplanowanych oraz wynikających z bieżącej analizy procesu gospodarczego organizowania się rolników.

Większość krajów Zachodniej Europy, które mają dobrze zorganizowanych rolników – powoływały taki podmiot. Jak wskazują doświadczenia tych krajów był on niezbędny, dla uzyskania dobrych efektów, w tak trudnym procesie, jakim jest tworzenie większych spółdzielni przez rolników. Dziś spółdzielnie te – będąc w zdecydowanej większości uznanymi organizacjami producentów - zapewniają tamtejszym rolnikom stabilizację działania i uzyskiwanie korzyści z działalności spółdzielni (tańsze zaopatrzenie, dobre warunki sprzedaży produktów rolnych, często po ich konfekcjonowaniu lub przetwórstwie, zapewnienie przechowywania produktów, wspólne użytkowanie maszyn, itp.).

➤ **O charakterze pilnej potrzeby:**

- 1. Zatrzymanie szybko postępującego procesu likwidacji grup producentów rolnych (GPR)** – poprzez kampanię informacyjną dot. potrzeby łączenia się grup w większe podmioty gospodarcze – spółdzielnie (**konsolidacja GPR – tworzenie jednej grupy z kilku/kilkunastu obecnych**). Równolegle potrzebne jest **również tworzenie gospodarczych Związków GPR**, określonych w Ustawie o GPR, mających zapisane wsparcie inwestycji w ramach PROW 2014-2020.

Działania te pozwolą skoncentrować podaż produktów rolnych oraz popyt na środki produkcji. Koszty jednostkowe działania GPR spadną, przy jednoczesnym zwiększeniu potencjału gospodarczego, w szczególności uzyskanie dużo lepszego efektu skali.

W przypadku GPR w formie spółdzielni z wykorzystaniem art. 96-102 Ustawy Prawo spółdzielcze – łączenie podmiotów, zapobiegające ich likwidacji.

Grupy producentów w formie spółek z o.o. również mogą tworzyć spółdzielnie – tj. spółdzielnie osób prawnych, co jest również praktykowane w krajach zachodnich.

- 2. Umożliwienie tworzenia organizacji producentów (OP) ze wsparciem zapisanym w PROW 2014-2020** – poprzez uzupełnienie polskiego prawodawstwa o zapisy dotyczące tworzenia OP na podstawie planu biznesowego – tego wymaga obowiązująca wersja PROW. Potrzebna jest zmiana w tym zakresie Ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych, Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych oraz Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie uznawania organizacji producentów i zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych funkcjonujących na rynkach rolnych innych niż rynki mleka i przetworów mlecznych oraz owoców i warzyw – projekt zmiany tego rozporządzenia był konsultowany publicznie na początku kwietnia br. – prace trwają.

Organizacje producentów są w krajach Zachodniej Europy głównymi podmiotami na rynkach rolnych – działając w zdecydowanej większości jako spółdzielnie należące do

rolników. Sprawa jest dużej wagi, ponieważ w ramach WPR po roku 2020, główne wsparcie rynkowe z środków UE kierowane będzie do organizacji producentów uznanych zgodnie z wymogami Rozporządzenia PEiR (UE) nr 1308/2013. **Obecnie w Polsce nie funkcjonuje ani jedna taka organizacja producentów**, nie licząc OP działających w sektorze owoców i warzyw. Stawia to polskich rolników w bardzo trudnej sytuacji rynkowej.

3. Uruchomienie na szerszą skalę wsparcia organizacyjnego i merytorycznego tworzenia Związków GPR, organizacji producentów i ich Zrzeszeń oraz organizacji międzybranżowych.

Działające w kraju 3 Związki GPR zrzeszające 18 grup producentów, brak (poza sektorem owoców i warzyw) uznanych organizacji producentów i ich zrzeszeń oraz organizacji międzybranżowych, określonych w Rozporządzeniu PEiR (UE) nr 1308/2013 – wskazuje na miejsce polskich rolników na bardzo dobrze zorganizowanym w większości krajów UE rynkach rolnych oraz Jednolitym Rynku Europejskim. Dane te potwierdzają, że dystans do nadrobienia wobec krajów Zachodniej Europy w tym zakresie zwiększa się. Tym bardziej, biorąc pod uwagę, że projektowane znaczące wsparcie rynkowe z środków UE w ramach WPR po 2020 roku planowane jest głównie dla w/w organizacji producentów, ich zrzeszeń oraz organizacji międzybranżowych.

4. Uproszczenie wymogów i procedur uznawania GPR, OP oraz ich związków i zrzeszeń oraz organizacji międzybranżowych – z ukierunkowaniem na ich trwałość poprzez przeznaczanie środków z dotacji w dużej mierze na środki trwałe oraz tworzenie większych podmiotów gospodarczych – spółdzielni.

Bez w/w uproszczenia w zakresie wymogów i procedur, z ukierunkowaniem na trwałość tworzonych i działających w/w podmiotów oraz ich większy potencjał – **proces organizowania się rolników nie powiedzie się**. Potwierdza to masowe likwidowanie się GPR w ostatnich latach (setki grup likwidują się).

W naszej ocenie **błędny był również przyjęcie rozwiązania wykluczającego ze wsparcia ryczałtowego na tworzenie GPR podmiotów, których członkami są osoby prawne**. Osoby prawne wchodząc do grupy, zwiększają jej potencjał gospodarczy i wzmacniają pozycję na rynku, zapewniając większą stabilizację działania grupy. Są pozytywne przykłady takich grup – działających obecnie, powstałych przed 2013 r. Przywrócenie tego rozwiązania jest potrzebne – wymaga zmiany PROW 2014-2020 w tym zakresie, aby wsparcie na tworzenie takich GPR mogło być udzielane.

Niezależnie jednak od proponowanego powyższego rozwiązania dotyczącego grup producentów rolnych, **istotą organizowania się rolników jest upowszechnienie uznawania organizacji producentów, ich zrzeszeń i organizacji międzybranżowych** – jak przytoczono wyżej działających głównie w formie spółdzielni - z uwagi na w/w projektowane wsparcie rynkowe w ramach WPR po 2020 roku oraz kluczową rolę tych podmiotów na rynkach rolnych UE.